

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Сучасні процеси глобалізації, які охопили різні сфери суспільного життя: економіку, політику, соціальний розвиток, культуру, інформацію — є об'єктивним реальним феноменом XXI ст. Дискусії щодо того, приймати чи відкидати глобалізацію, навряд чи слід вважати конструктивними. Однак необхідно підкреслювати і при дослідженні цієї проблеми враховувати, що глобалізація є складним і неоднозначним, не односпрямованим і не універсальним процесом. Із розвитком глобалізаційних процесів поряд з прогресивними трансформаціями зростають нові небезпеки й ризики в усіх сферах життя, дедалі більше проявляються протилежні, а по суті — взаємодоповнюючі тенденції, з одного боку — до універсалізації і концентрації, а з іншого — до зростання багатоманітності й нерівності у світовому розвитку. Саме взаємодія цих тенденцій і визначає особливості сучасного етапу світового розвитку, його неоднозначність, а також збереження альтернативності вибору для кожної держави. Слід визначити, що ця взаємодія стає все більш конфліктною.

Неоднозначний характер глобалізації спричиняє неоднозначність оцінок цього феномену — від апологетики до нищівної критики. Одномірність, яка проявляється в більшості домінуючих сучасних концепцій глобалізації, на нашу думку, неадекватно відображає реальності, які склалися у світі сьогодні. Лише комплексний, системний підхід до дослідження проблем глобалізації, врахування як позитивів, так і негативів розвитку глобалізаційних процесів дасть можливість визначити реальну картину та особливості сучасного етапу розвитку глобалізації.

Важливим у теоретичному й практичному аспектах є висновки про те, що сучаний етап світового розвитку характеризується, перш за все, поглибленням регіональних інтеграційних процесів і саме в економічній сфері. Щодо соціальної сфери, то тут процеси глобалізації за своїми темпами, глибиною та ступенем незворотності суттєво поступаються інтеграції у сфері економіки, політики та інформації. У соціальній сфері процеси поступової універсалізації зустрічаються зі значними труднощами.

У цьому переконує вивчення та аналіз досвіду діяльності Європейського Союзу, який показує, що спроби "залучити" деякі країни до стандартів соціальної і правової захищеності громадян, до рівня споживання, характерних для провідних країн ЄС, є поки що малопродуктивними. Країни, які входять до Європейського Союзу, якісно відрізняються щодо типу й характеру свого соціально-економічного розвитку, ступеня залучення в систему світогосподарських зв'язків, традицій політичного й духовного життя. З іншого боку, змінився загальний характер взаємодії між економічними інтересами й соціальним розвитком у рамках ЄС. Якщо раніше існував дисбаланс прямих і зворотних зв'язків, то на сучасному етапі — це більш органічна взаємодія, у якій не можна знехтувати ні "економічним", ні "соціальним".

Найбільш дискусійною проблемою є визначення оптимального балансу між сприянням підвищенню конкурентоспроможності та економічного зростання з одного боку, і забезпеченням високого рівня зайнятості, гарантіями соціального захисту — з іншого. Це, на думку фахівців, призведе до гармонізації умов життя й праці людини. Однак опонентами такої гармонізації виступають, як правило, представники розвинутих багатих країн, які висловлюють занепокоєння тим, що внаслідок такої політики будуть встановлені більш низькі стандарти якості життя, а також тим, що розвинутим країнам доведеться фінансувати країни менш розвинуті. Така небезпека існує. Проте протягом 90-х років XX ст. і на початку XXI ст. значно зросло розуміння того, що економічне зростання і соціальний прогрес — не антагоністи, а дві сторони однієї медалі. Економічний ріст є фундаментом для соціальних трансформацій, а підвищення соціальної стабільності сприяє економічному зростанню. Кінцевою метою соціального розвитку є нова, більш висока якість життя людини.

Реалії останнього десятиріччя показують, що успіхи або загрози глобалізаційних процесів значною мірою залежать і від того, як вирішуються соціальні проблеми — і традиційні, і нові, породжені новим етапом європейської інтеграції. Загальною тенденцією нового етапу стало посилення координації та гармонізації регулюючої діяльності національних урядів країн-членів ЄС майже в усіх сферах економічного та соціального життя. Це стосується політики захисту споживачів, розробки

загальних мінімальних стандартів і правил, якості умов праці, загальної транспортної політики. Такі важливі соціальні проблеми, як сфера зайнятості та безробіття, гармонізація умов життя та праці, охорона здоров'я, проблеми жінок, людей похилого віку, молоді, етнічних меншин, емігрантів, охорона навколишнього середовища — вийшли за національні рамки й активно впливають на динаміку інтеграційних процесів.

Соціальний розвиток є невід'ємною складовою частиною сталого розвитку в контексті глобалізації, про необхідність досягнення якого йдеться в основних міжнародних документах ООН, зокрема, у Декларації Тисячоліття ООН, Цілях Розвитку Тисячоліття (2000 р.), Монтеррейському консенсусі (2002 р.) та ін. Найбільша увага акцентується на тому, як досягти більш тісної узгодженості, певної координації і балансу дій між процесами глобалізації і проблемами сталого розвитку та соціального розвитку. Певний шлях уже пройдено — подолано деякі протиріччя і розбіжності позицій розвинутих країн і країн, що розвиваються, усвідомлена необхідність пошуку компромісних рішень з найгостріших проблем, пов'язаних перш за все із забезпеченням адекватних обсягів фінансування розвитку.

В умовах жорсткої конкуренції, яка панує на сучасних світових ринках, конкурентоспроможність економічної та соціальної систем кожної країни стає одним із найважливіших чинників входження цих країн у нову трансформовану систему світу. Саме ступінь конкурентоспроможності є одним із найважливіших компонентів процесів інтеграції та глобалізації в сучасному світі.

Досягнення конкурентоспроможності залежить від багатьох чинників, а саме: від довгострокової політики у сфері підготовки висококваліфікованих кадрів, прискореного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, інноваційної політики, зростання ролі інвестицій у науку, освіту та охорону здоров'я, поживлення малого й середнього бізнесу. Важливе значення мають також короткочасні компоненти, включаючи поступову ліквідацію низькотехнологічних підприємств, мінімізацію безробіття, розвиток нових сегментів бізнесу: інтегрованого управління бізнесом, аналітики, професійного менеджменту та ін.

Для України, яка має деякі конкурентоспроможні галузі економіки і все ще зберігає достатньо міцний науковий

потенціал, шлях до досягнення міжнародної конкурентоспроможності, до світових стандартів є складним і тривалим. Проведення реформ не тільки в економічній та політичній, а й у соціальній сферах є особливо актуальним і важливим для забезпечення адекватної участі України в процесах інтеграції, глобалізації та міжнародної конкуренції. В умовах глобалізації проблеми конкурентоспроможності набувають пріоритетного характеру. Бути конкурентоспроможними в усіх сферах, зокрема, у соціальній, означає сьогодні бути глобально орієнтованими, ефективними й прагматичними. Визначаючи пріоритети та імперативи національної стратегії розвитку України, її слід характеризувати як Національну стратегію випереджаючого інтелектуально-інноваційного розвитку, основу на солідаризмі влади, громадськості й національних корпорацій. Акцент на соціальних пріоритетах підкреслює, що стратегії розвитку України мають бути прагматичними й реальними, зорієнтованими на адаптацію у світовий глобалізований простір.

О. Гаврилюк,
доктор економічних наук, професор

МІЖНАРОДНІ ЗЛИТТЯ Й ПОГЛИНАННЯ ЯК АТРИБУТ ГЛОБАЛЬНОЇ КОРПОРАТИВІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ

При дослідженні сучасних зовнішньоекономічних зв'язків слід акцентувати увагу на феномені поглиблення чисельності інтернаціональних злиттів і поглинань (ЗП) як одного з напрямів корпоративної стратегії для заснування виробничих потужностей за кордоном, захисту, консолідації та підвищення конкурентоспроможності фірм. У результаті концентрації капіталу утворюються потужні промислові об'єднання. Транскордонні ЗП змінюють не лише власність, а й національну приналежність придбані фірми, поглиблюють транснаціоналізацію, формують нову сутність глобальної економіки та роблять вагомий внесок у розвиток базових галузей.

Глобалізація економіки генерувала спалах корпоративізації — багаторівневої системи економічних зв'язків, які реалізуються через фінансово-економічну діяльність на основі концентрації та подальшого перерозподілу капіталу як процесу усупільнення